

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА
МУДРОГО

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію самостійної роботи студентів/курсантів
у Національному юридичному університеті
імені Ярослава Мудрого

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням вченої ради

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

(протокол № 5 від 23.12.2021 р.)

Введено в дію наказом ректора

№353 від 24 грудня 2021 року

Ректор **Анатолій ГЕТЬМАН**

Харків-2021

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про організацію самостійної роботи студентів/курсантів (далі – Положення) у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого (далі – Університет) розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Статуту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Стратегічного плану розвитку Університету на 2018–2024 роки, Положення про організацію освітнього процесу в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, Положення про моніторинг знань студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Структури навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни.

1.2. Це Положення визначає вимоги до організації самостійної навчальної та науково-дослідницької роботи студентів/курсантів (далі – студентів) й умови набуття навичок самостійного поглиблення й узагальнення знань та успішного виконання практичних завдань.

1.3. Завдання Положення:

- встановити основні підходи до організації самостійної роботи студентів для забезпечення якості освітнього процесу, підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці;
- закріпити організаційно-методичні засади формування навичок самостійної роботи студентів;
- сформулювати основні вимоги до матеріально-технічного й інформаційного забезпечення самостійної роботи студентів.

Дотримання приписів Положення сприятиме оволодінню студентами сучасними технологіями навчання (комп'ютерними, мультимедійними, інтернет ресурсними тощо); дозволить сформувати у студентів культуру

мисленнєвої діяльності, самостійності й ініціативності у пошуку й набутті знань, необхідних для гармонійного розвитку особистості студента.

1.4. Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою освітнього процесу в Університеті, яка передбачає, що заплановані завдання виконуються студентами під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Цей вид роботи виступає основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

1.5. Самостійна робота студентів передбачає закріплення теоретичних знань, отриманих ними під час навчання, їх поглиблення, набуття і удосконалення практичних навичок й умінь, необхідних для успішної практичної діяльності.

1.6. Завдання самостійної роботи студентів:

- систематизація і поглиблення знань, умінь і практичних навичок, набуття компетентностей відповідно до обраної спеціальності;
- набуття умінь і навичок науково-дослідницької роботи;
- інтеграція наукової, освітньої і виробничої діяльності;
- розвиток мотивації до навчання й поглиблення професійних наукових і практичних інтересів, прищеплення світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей;
- формування умінь і навичок планувати й раціонально використовувати вільний від аудиторних занять час, застосовувати інформаційні технології, опрацьовувати джерела інформації для успішного засвоєння освітньо-професійної програми за спеціальністю.

1.7. Навчальний час, відведений на самостійну роботу студентів, регламентується нормативними документами Міністерства освіти і науки України, навчальним планом (робочим навчальним планом), графіком навчального процесу, а його тривалість, як правило, встановлюється в таких межах – від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу, передбаченого для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

1.8. Співвідношення обсягів самостійної роботи студента й аудиторних занять визначається з урахуванням специфіки і змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети у виконанні освітньо-професійної програми, а також питомої ваги в освітньому процесі практичних (семінарських, лабораторних) занять.

2. ЗМІСТ І ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Зміст самостійної роботи студентів (денної й заочної форм навчання) визначається освітньо-професійною програмою за спеціальністю, програмою, робочою програмою й силабусом навчальної дисципліни, навчально-методичним комплексом навчальної дисципліни, завданнями й рекомендаціями викладача, які не виходять за межі програми навчальної дисципліни.

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка до аудиторних занять: лекцій, практичних (семінарських, лабораторних) тощо;
- виконання завдань із навчальної дисципліни протягом семестру;
- робота над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою програмою навчальної дисципліни винесені на самостійне опрацювання студентів;
- робота у студентському науковому гуртку кафедри;
- наукове повідомлення за вузькоспеціальною проблематикою;
- створення портфолію навчального курсу та його презентація;
- розробка кейсів;
- розробка схем, таблиць, слайдів з окремих тем навчальної дисципліни;
- підготовка тематичних презентацій;
- підготовка та публікація наукових тез, статей;

- анотування наукових статей і монографій, бібліографічний опис тощо;
- переклад іноземних текстів встановлених обсягів;
- реферування іноземних текстів за фаховими темами;
- розробка навчальних та діагностичних тестових завдань;
- участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо;
- проведення аналізу законопроектів і змін до законодавства;
- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- підготовка до всіх видів поточних контрольних випробувань;
- підготовка до підсумкової атестації, у тому числі до атестаційного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю, ЄДКІ тощо.

2.3. Форми самостійної роботи студентів із кожної навчальної дисципліни визначаються програмою навчальної дисципліни.

2.4. Обсяг матеріалу для самостійної роботи студентів із зазначенням навчальних і наукових видань, питань для самоконтролю, тести, контрольні завдання, приклади оформлення, строки виконання викладач вказує в методичних рекомендаціях.

2.5. Завдання, які виносяться учасникам освітнього процесу на самостійне опрацювання, повинні сприяти поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, закріпленню й узагальненню отриманих знань, формуванню загальних і спеціальних компетентностей, вмінню використовувати набуті знання на практиці.

2.6. У навчальному процесі можливі різні форми встановлення результатів самостійної роботи студентів, серед яких: тестування, реферат, контрольні та розрахунково-графічні роботи, курсові роботи, індивідуальна підсумкова письмова робота, ділові/рольові ігри й творчі наукові конференції, колоквиуми, написання есе, розробка кейсів, презентації, конспекти першоджерел, інші форми.

2.7. Підвищення ролі самостійної роботи студентів у процесі навчання в Університеті вимагає відповідної організації освітнього процесу, що включає підготовку навчально-методичної документації; віднайдення нових дидактичних засобів навчання; пропонування навчально-методичної літератури; систему регулярного контролю якості виконаної самостійної роботи студентів; консультаційну допомогу викладача; а також передбачає наявність відповідної матеріально-технічної бази, у тому числі навчально-лабораторного обладнання, комп'ютерних класів тощо.

3. ОРГАНІЗАЦІНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

3.1. Для належної організації і виконання самостійної роботи студентами розробляється для конкретної навчальної дисципліни навчально-методичний комплекс, який містить: програму, робочу програму й силабус навчальної дисципліни; підручники; навчально-методичні посібники; конспекти лекцій; плани практичних (семінарських, лабораторних) занять; методичні рекомендації до самостійної роботи студентів; тематику курсових робіт; питання (завдання) до поточного контролю з навчальної дисципліни для іспитів, заліків, диференційованих заліків; тестові завдання; матеріали до підсумкового контролю; критерії оцінювання навчальних досягнень студентів тощо.

3.2. Навчально- методичні матеріали для самостійної роботи студентів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку студента (тести, питання для самоконтролю тощо). Для самостійного опрацювання й ознайомлення студенту також рекомендується відповідна наукова й фахова монографічна і періодична література.

3.3. Студенти під час самостійної роботи мають застосовувати сучасні технології навчання.

3.4. Наукова бібліотека Університету формує та постійно оновлює електронну базу навчально-методичної літератури, у т. ч. підготовлену викладачами; забезпечує вільний доступ до неї у локальній мережі Університету; організує консультації з укладання й оформлення бібліографії з метою формування у студентів навичок пошуку інформації, вміння орієнтуватися в довідково-бібліографічному апараті бібліотеки, інформаційних системах і базах даних; надає студентам допомогу в організації роботи з навчально- методичною літературою.

3.5. Організацію самостійної роботи студентів в Університеті забезпечують:

- Науково-методична рада;
- навчально-методичний відділ;
- Центр внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності Університету;
- кафедри Університету;
- викладачі Університету.

3.6. Науково-методична рада:

- готує до засідань вченої ради Університету документи й матеріали з питань навчально-методичної роботи, зокрема, з питань організації самостійної роботи студентів;

- здійснює контроль за виконанням рішень вченої ради Університету з питань навчально-методичної роботи, у тому числі й з питань організації самостійної роботи студентів.

- надає методичну допомогу кафедрам в організації самостійної роботи студентів;

- надає методичну допомогу викладачам у створенні навчально-методичної документації, зокрема, призначеної для самостійної роботи студентів.

3.7. Навчально-методичний відділ:

- розробляє й вдосконалює Положення про організацію самостійної роботи студентів Університету та іншу нормативну документацію щодо самостійної роботи студентів;
- інформує факультети й кафедри про нормативні документи й рекомендації Міністерства освіти і науки України з питань організації самостійної роботи студентів;
- визначає обсяг навчальної роботи студентів, у тому числі й самостійної;
- надає методичну допомогу кафедрам в організації самостійної роботи студентів;
- надає методичну допомогу викладачам у створенні навчально-методичної літератури, зокрема, літератури, призначеної для самостійної роботи студентів;
- розробляє навчальний план, який містить графік освітнього процесу, де визначаються кількість і види контрольних заходів із кожної навчальної дисципліни, що вивчається;
- проводить експертизу навчально-методичних комплексів, зокрема, програм навчальних дисциплін, рекомендує їх до затвердження вченій раді Університету, робочих програм і силабусів навчальних дисциплін.

3.8. Центр внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності Університету здійснює:

- моніторинг наявності навчально-методичних ресурсів та інформаційних систем для організації самостійної роботи студентів;
- моніторинг набутих студентами умінь і навичок самостійної роботи й надає рекомендації щодо їх удосконалення;
- аналіз ефективності самостійної роботи студентів, вносить пропозицій із метою її активізації; а також

- оприлюднює інформацію про якість організації самостійної роботи студентів.

3.9. Кафедри Університету:

- визначають зміст, основні напрями, форми й методи підготовки студентів до самостійної роботи, мотивують до отримання загальних і спеціальних компетентностей;

- встановлюють конкретний зміст, обсяг матеріалу для самостійного вивчення з кожної навчальної дисципліни відповідно до навчального плану Університету і програми навчальної дисципліни;

- обирають спосіб викладення навчального матеріалу в навчально-методичній літературі (посібниках, навчальних посібниках, методичних вказівках тощо) в доступній для ефективного засвоєння формі;

- встановлюють бюджет часу студента, необхідний для засвоєння певного обсягу матеріалу з кожної конкретної навчальної дисципліни;

- формулюють основні напрями науково-дослідницької роботи студентів;

- включають питання організації самостійної роботи студентів до робочого плану навчальних дисциплін за кожною темою;

- забезпечують контроль за організацією й якістю виконання самостійної роботи студентів.

3.10. Викладачі Університету:

- ознайомлюють студентів із формами й методами організації навчального процесу в Університеті, основами наукової організації праці, методикою самостійної роботи студентів, критеріями оцінювання якості самостійної роботи студентів;

- вказують мету, засоби, трудомісткість, строки виконання, форми контролю самостійної роботи студентів;

- формують у студентів навички роботи з підручниками, першоджерелами й сучасною науковою літературою; уміння пошуку

оптимальних варіантів відповідей, розрахунків, рішень; навички проведення науково-дослідницької роботи;

- проводять групові й індивідуальні консультації;
- здійснюють систематичний контроль за виконанням студентами завдань, винесених на самостійне опрацювання;
- аналізують й оцінюють самостійну роботу студентів.

4. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ Й ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

4.1. Університет створює студентам всі умови, необхідні для успішної самостійної роботи, зокрема, забезпечує доступ до навчальної бази, комп'ютерних класів, бібліотечного фонду.

4.2. Самостійна робота студентів над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної навчальної дисципліни може виконуватися у науковій бібліотеці Університету, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях) тощо, а також у домашніх умовах. Ця робота проводиться згідно із заздалегідь складеним графіком контролю самостійної роботи студентів задля полегшення доступу студента до потрібних матеріально-технічних та інформаційних засобів.

4.3. Для виконання самостійної роботи студенти використовують матеріально-технічну й інформаційну базу Університету:

- навчальні аудиторії, лабораторії;
- комп'ютерні класи з можливістю роботи в мережі Інтернет;
- інформаційно-освітнє середовище Університету;
- наукову бібліотеку Університету з читальними залами;
- електронну платформу – навчальні електронні інформаційні комплекси, стандартизовані електронні навчально-методичні комплекси, репозитарії, електронні каталоги, інформаційно-бібліографічні каталоги, відео- і аудіоконтент тощо;

– ІТ-інфраструктуру й відповідні інформаційні ресурси і технології для супроводу освітнього процесу тощо.

4.4. При виконанні самостійної роботи з використанням технічного й лабораторного устаткування співробітники кафедр знайомлять усіх студентів з правилами техніки безпеки.

4.5. При використанні складних систем доступу до інформації (наприклад, комп'ютерних баз даних та ін.) передбачається проведення консультації фахівцем.

4.6. Наукова бібліотека Університету забезпечує студентів необхідною літературою та інформацією (комплектуює бібліотечний фонд навчальною, методичною, науковою, періодичною, довідковою літературою згідно з навчальними планами і програмами навчальних дисциплін (у тому числі літературою на електронних носіях).

4.7. Центр інформаційного і технічного забезпечення навчального процесу і Центр інформаційних технологій Університету створюють умови для самостійної роботи на базі інформаційно-освітнього середовища.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

5.1. Методика організації самостійної роботи студентів залежить від структури, характеру й особливостей дисципліни, що вивчається, обсягу годин, відведених на її вивчення, виду завдань для самостійної роботи, рівня підготовки студентів й умов навчальної діяльності.

5.2. При складанні плану самостійної роботи студентів, визначенні її змісту й обсягу кафедра повинна враховувати збалансованість самостійної роботи студентів з іншими видами навчальної роботи (та іншими навчальними дисциплінами), щоб не перевищувати загальне тижневе навантаження студента (54 академічних години), давати домашнє завдання, ураховуючи обґрунтовані норми часу та інші види роботи, відповідно до

бюджету часу, відведеного на самостійну роботу студентів з даної навчальної дисципліни.

5.3. Час, який має бути витрачений на самостійну роботу студентів, розраховується як різниця між загальною кількістю годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни, і кількістю аудиторних (контактних) годин, визначених навчальним планом.

Формування змісту самостійної роботи студентів передбачає:

- визначення й обґрунтування необхідного переліку розділів, тем, питань, завдань, що виносяться на самостійну роботу студентів;
- визначення змісту й обсягу теоретичної навчальної інформації та практичних завдань із кожної теми, які виносяться на самостійну роботу студентів;
- обрання методів і форм самостійної роботи студентів відповідно до сучасних технологій навчання;
- визначення форм і методів контролю за самостійним виконанням студентами завдань;
- розробка критеріїв оцінювання результатів самостійної роботи студентів.

5.5. Студенти, які розпочинають вивчення навчальної дисципліни, на перших заняттях мають бути проінформовані викладачем щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни, а саме про перелік і обсяг завдань, строки їх виконання і особливості оцінювання, графік проведення консультацій, наявність методичних рекомендацій та індивідуальних завдань до самостійної роботи студентів.

5.6. Критерії визначення навчальних матеріалів, які можуть бути запропоновані студентам для самостійного опрацювання:

- взаємозв'язок змісту навчального матеріалу для самостійної роботи студентів з матеріалом, вивченим у процесі аудиторних занять;

- відповідність обсягу й рівня складності запропонованого навчального матеріалу реальним можливостям, рівню підготовленості студентів і часу, відведеному на самостійне вивчення цього матеріалу;

- змістовний взаємозв'язок між формами й методами самостійного вивчення студентами навчального матеріалу, самоконтролю знань, з одного боку, і дидактичними вимогами до рівня засвоєння, засобами контролю та оцінювання набутих знань – з другого.

5.7. На самостійне опрацювання студентів за умови контролю якості засвоєння знань викладачем виносяться такі навчальні матеріали:

- за рівнем складності й доступні для самостійного вивчення;
- що розширюють, доповнюють, деталізують знання основ, викладених у базовому курсі;
- аналогічні вивченим, побудовані на принципах, уже розглянутих у попередніх темах;
- описові, фактологічні (наприклад, матеріали з історії науки);
- спрямовані на формування навичок і стійких знань: вправи, завдання, розрахунково-графічні роботи тощо;
- матеріали практичного спрямування, тобто такі, що ілюструють застосування загальних принципів, викладених у базовому курсі, у виробничих умовах.

Винесення тих чи інших тем навчальної дисципліни на самостійне опрацювання студентів також залежить від рівня її навчально-методичного забезпечення в цілому та окремих її тем зокрема.

5.8. Планування самостійної роботи студентів на кафедрах Університету.

Програми, робочі програми і силабуси навчальних дисциплін, які складаються викладачами і затверджуються належним чином, передбачають:

- визначення за темами навчальної дисципліни питань, які виносяться на самостійну роботу студентів, з посиланням на основну й додаткову літературу;

- перелік рекомендованої навчальної та інструктивно-методичної літератури до практичних (семінарських, лабораторних) занять;
- окремий підрозділ «Самостійна робота», в якому укладач має вказати мету й основні види можливих індивідуальних завдань (курсівих робіт, рефератів, аналіз законопроектів і змін до законодавства тощо), тематику (перелік тем і завдань) і вимоги до виконання й обсягу роботи із зазначенням кількості годин на самостійну роботу студентів;
- критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів і графік контролю за їх самостійною роботою.

5.9. Керівництво самостійною роботою студентів відбувається за рахунок загального бюджету часу, запланованого на аудиторну й позааудиторну роботу викладача.

5.10. «Індивідуальний план роботи викладача» як основний документ, в якому відображається його навчальна, методична, наукова й організаційна робота протягом навчального року, передбачає наявність таких розділів: «Навчально-методична робота» й «Організаційно-методична робота». У цих розділах викладач планує в тому числі й розробку методичного забезпечення самостійної роботи студентів. Воно є складовою навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни.

6. КОНТРОЛЬ ЗА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ

6.1. Основною формою контролю й оцінювання самостійної роботи студентів є поточний та підсумковий контроль.

6.2. Поточний контроль здійснюється під час практичних (семінарських, лабораторних) занять, колоквиумів і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Види проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою з урахуванням

вимог, встановлених «Положенням про моніторинг знань студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

6.3. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання за певним освітнім ступенем або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію студента.

6.4. Контроль може здійснюватися у таких видах:

- тестування;
- співбесіди;
- розрахунково-графічні й курсові роботи;
- індивідуальна підсумкова письмова робота та її захист;
- виконання індивідуальних завдань;
- колоквіуми;
- презентація портфоліо;
- рішення кейсів;
- ділові/рольові ігри і творчі наукові конференції;
- звіти з виконання лабораторних та інших видів робіт;
- статті, тези та інші публікації в науковому або навчальному виданні за результатами виконання самостійної роботи;
- самооцінка студентами своїх знань;
- peer review та інші.

Бали (оцінки), одержані студентами за виконання самостійної роботи, проставляються у журналі обліку роботи академгрупи і входять до загальної суми балів.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У процесі проведення контрольних заходів викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань;
- обґрунтованість і логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;
- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами.

Результати самостійної роботи студентів оцінюються згідно з чинними шкалами оцінювання (національною й ЄКТС) викладачем відповідної навчальної дисципліни або комісією.